

MÜZAKİRƏ VƏ DİSKUSSIYA ОБСУЖДЕНИЯ И ДИСКУССИИ DEBATES AND DISCUSSIONS

25-25-27 aprel 2019-cu il tarixində Türkiyənin Bayburt Universitetində keçirilən “Dünya Mədəni Mirası Dədə Qorqud” beynəlxalq konfransında tanınmış folklorşünas alim, Ege Universitetinin professoru Metin Ekiçi “Kitabi-Dədə Qorqud”un “Salur Qazanın yeddibaşlı əjdahanı öldürməsi” adlı 13-cü boyunu elmi ictimaiyyətə təqdim etmişdir. Bununla bağlı görkəmli türkoloqlar müəyyən fikirlər ortaya qoymuş, araşdırmalara başlamışlar. “Türkologiya” jurnalı “Müzakirə və diskussiya” rubrikasında yeni tapılan 13-cü boyla bağlı müzakirələrə və araşdırmalara yer verməyə davam etmək niyyətindədir. İlk olaraq jurnalın 2-ci sayında (2019) türkiyəli professorlar Metin Ekici, Əhməd Bican Ərcilasun və Əli Duymazın məqalələrini dərc etmişdik. Jurnalın bu sayında isə Azərbaycan və Türkiyə alimlərinin 13-cü boyla bağlı fikirlərini əks etdirən yazıları oxuculara təqdim edirik.

Onu da qeyd edək ki, 1988-ci ildə Bakıda keçirilmiş sovet-türk alimlərinin “Kitabi-Dədə Qorqud” kollektivumunun 30 illiyi münasibətilə 11-13 oktyabr tarixlərində Bakıda elmi toplantı keçiriləcək və toplantıda Azərbaycan alimləri türkiyəli həmkarları ilə birlikdə “Kitabi-Dədə Qorqud”un “Salur Qazanın yeddibaşlı əjdahanı öldürməsi” boyunu geniş şəkildə müzakirə edəcək. Həmin toplantıda “Kitabi-Dədə Qorqud”un yeni boyu ilə bağlı aparılan müzakirələrə və oxunan məruzələrə “Türkologiya” jurnalının növbəti saylarında geniş yer veriləcək.

Redaksiyadan

OSMAN FİKRİ SERTKAYA (Türkiyə)*

DEDE KORKUT KİTABI'NIN KAÇ YAZMA NÜSHASI VAR?

Özet

2018 yılının Aralık ayının ortalarında Dede Korkut soylamaları ve boylamalarını ihtiva eden 61 sahifelik bir yazma Tahran'da Veli Muhammed Hoca adlı bir kitap sever tarafından satın alındı. Bu yeni yazma çeşitli araştırmacılar tarafından önceleri Dede Korkut Kitabı'nın 3. nüshası, sonraları da Dede Korkut Kitabı'nın 4. nüshası olarak isimlendirildi.

Bu makalede önce “nüsha, varyant, versiyon ve paralel metin” nedir, onların tarifleri yapılmış, sonra da Dresden, Vatikan, Günbed yazmaları ve Dede Korkut ile ilgili bilinen el yazması metinler bu tariflere göre sınıflandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Dede Korkud, nüsha, variant, version, paralel metin.*

* Türkiye, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, Prof.Dr..
E-mail:ofsertkaya@mynet.com

0. Konuyu anlatmak için önce “**nüsha, varyant, versiyon**” ve “**paralel metin**” ile ilgili tarifleri burada vermek gerekiyor.

nüsha (Ar. *nüsha*). 1. Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri (Bu yazma eserin üç nüshası daha var.); 2. Gazete, dergi vb.nde sayı; 3. Benzer, aynı, kopya. *Türkçe Sözlük*, 1784b.

varyant (Fr. *variante*). 2. Masal, efsane, bilmece, oyun, gelenek vb. bir metnin, bir eserin, bir olayın aslından az çok ayrılan değişik biçimli olanı, değişikçe. *Türkçe Sözlük*, 2472a.

variante Bir metnin veya bir sözcüğün değişik şekli.

Mehmet Ali Ağakay, *Fransızca-Türkçe Sözlük*, Ankara, 1962, s. 613a

variant Farklı, değişik, ayrı, başka türlü (şey).

Hamit Atalay, *İngilizce-Türkçe Sözlük*, Ankara, 1999, s. 3558b.

versiyon (Fr. *version*) 1. Yorum, 2. Sürüm. *Türkçe Sözlük*, 2482a.

version 1. Çeviri, tercüme; 2. Yabancı dilden kendi diline çeviri; 3. (Bir olayı) anlatma şekli, anlatış. Mehmet Ali Ağakay, *Fransızca-Türkçe Sözlük*, Ankara, 1962, s. 618b

version 1. Şahsi görüşe dayanan açıklama / anlatma / tanımlama / beyan / rivayet; 2. Tür, şekil, uyarlama, yapım, adaptasyon; 3. Çeviri, tercüme, muhtelif tercümelemlerden her biri. Hamit Atalay, *İngilizce-Türkçe Sözlük*, Ankara, 1999, s. 3572b-3573a.

paralel metin: Aynı konuyu işleyen fakat başka yazmalarla ilgisi ve benzerliği olmayan metin.

1. Dede Korkut Kitabı'nın bilinen ilk yazması Almanya'nın Dresden şehrindeki Krallık Kütüphanesi (şimdi: Sächsische Bibli-othek-Staats- und Universitätsbibliothek)'te kayıtlı olan yazmadır. Yazma bu kütüphanede Henricus Orthobius Fleischer [Almanca: Heinrich Leberecht Fleischer] tarafından bulunmuş ve Katalo-ğunda 86 numara altında Latince olarak tavsif edilmiştir.

Henricus Orthobius Fleischer, *Catalogus Codicum Manuscriptorum Orientalium Bibliothecae Regiae Dresdensis*, Lipsiae, 1831, s. 12.

86. Cod. turc. foll. 152, 4° min., char. neschi scriptus *Kitâbi Dedeh-Qorqud*, turcica orientali antiquiori illa seu oghuzica dialecto conscriptus. Est narratio de motibus intestinis inter tribus Itsch-Oghuzorum et Täsç-Oghuzorum versus aetatem Muham-medis ortis, quorum finis is fuisse dicitur, ut Qazân Beg, princeps Itsch-Oghuzorum, Urüz-Begum, principem Täsç-Oghuzorum, pugna singulari

interfecerit, quo facto hi se illorum imperio submiserint. Nomen libri inde petitum est, quod in tota narratione magnae partes sunt Qorqudi cujusdam, qui vir pius et sapiens magnaeque apud Oghuzos contribules auctoritatis fuisse dicitur.”

1a. 1800'lü yıllarda yazmalar genellikle elle kopye edilerek çoğaltılıyordu. Dresden'deki Dede Korkut yazmasının ilk elyazma kopyesi 1815 yılında Heinrich Friedrich von Diez tarafından yapılmıştır. Diez'in bu istinsahı hâlen Berlin Devlet Kütüphânesi (Staatsbibliothek zu Berlin Preussische Kulturbesitz Orient-Abteilung. Signatur: Ms. Diez A Fol. 61; Auftragsnummer, 1182/97) numara altında bulunmaktadır. Diez'in bu istinsahının tavsifi Wilhelm Pertsch'in kataloğunda no 203'de yapılmıştır.

Wilhelm Pertsch, *Verzeichniss der türkischen Hand-schriften der königlichen Bibliothek zu Berlin*, Berlin 1889, s. 227-228.

203. [Diez Fol. 61]

اورغوز نامہ ¹ ursprünglich wohl auch ¹ اورغوز نامہ genannt, ein in osttürkischer Sprache abgefaßtes Buch über Schicksale und Kämpfe der inneren und äußeren Oghuzen, größtenteils einem Manne des Namens *Dedeh Qorqud* in den Mund gelegt, woraus sich der erste Titel des Buches erklärt. Näheres über den Inhalt s. Man bei F l e i s c h e r zur Dresdener Handschrift Nr. 86 und in D i e z. Denkwürdigkeiten von Asien II, s. 399. – Die vorliegende Handschrift ist eine von D i e z gefertigte Abschrift des Dresdener Codex, ² dessen Seitensahlen (303) auch am Rande angemerkt sind.

رسول عليه السلام زمانه یقین بیات بویندن قورقود اتا دیر لر

37 beschriebene Blätter. 24,5 X 17 cm. Gutes, regelmäßiges *Nash* mit 34 Zeilen auf der Seite; die Seiten roth umzogen. Auf der Titelseite (Fol. 1a) steht کتاب , woher der oben gegebene Titel entnommen ist.

[203. [Diez 61 Varak]

Kitâb-ı Dede Korkud esasen *Oğuznâme* de³ denilen Doğu Türkçesi ile kaleme alınan, iç ve dış Oğuzların savaşları ve mukadderatları ile ilgili kitabın büyük kısmı, ilk unvanda açıklanan Dede Korkud denilen şahsın ağzından verilmektedir. Muhteva ile ilgili daha fazla detay için F l e i s c h e r'de Dresden no 86'daki el yazması ve D i e z'in "Denkwürdigkeiten von Asien" II, s.

¹ Vgl. D i e z, Denkwürdigkeiten II, 402. Unter dem Titel نامہ [اورغوز , اوغوز , اوغز] existieren noch wenigstens zwei andere Werke eine Sammlung alttürkischer Sprichwörter, welche auch der Titel führt اتالار سوزی (s. Oben Nr. 34, I), und das historische Büchlein, welches in der Wiener Handschrift Nr. 1001,3 enthalten und -was F l ü g e l entgangen ist- von J. F. W. L a g u s herausgegeben worden ist (Helsingforsiae 1854, 8°).

² Nach der Art, in welcher D i e z in seinen "Denkwürdigkeiten" a. a. O. von der vorliegenden Handschrift spricht, könnte man daran zweifeln, daß die Abschrift von D i e z e n s Hand herrührt. Daß dies in dessen in der That der Fall ist, zeigt nicht nur der Schriftzug, sondern wird auch von D i e z in dem von ihm niedergeschriebenen Kataloge seiner Handschriften ausdrücklich gesagt.

³ Krş. D i e z, Denkwürdigkeiten II, 402. نامہ [اورغوز , اوغوز , اوغز] adı altında iki başka eser daha vardır. اتالار سوزی adını taşıyan (bk. yukarıda Nr. 34, I), Eski Türkçe Atalar sözi derlemesi ve F l ü g e l 'in farkına varmadığı, Viyana el yazmalarında no 1001, 2'de J. F. W. L a g u s'un yayımladığı (Helsingforsiae 1854, 8°) tarihi kitapçiktir.

399'a bakılabilir. Mevcud el yazması, sayfa sayıları (303) kenarlarda not edilmiş ve D i e z tarafından Dresden Codexine⁴ dayanılarak yapılmıştır.

Başlangıç رسول عليه السلام زمانه يقين بيات بويندن قورقود انا ديرلر

37 yazılı varak; 24,5 x 17 cm. Varaklar 34 satırlık iyi, düzgün bir nesihle yazılmış ve kırmızıyla kaplanmıştır. كتاب دده قورقود علي لسان طايغه اوغوزان başlığı kapak sahifesinde (varak 1a) yer almaktadır”.

Kitâb-ı Dede Korkud'dan yayımlanan ilk hikâye Depe Göz hikâyesidir. Heinrich Friedrich von Diez, “XIV. ديه كوز Depé Ghöz oder der oghuzische Cyklop. Aus dem Tatarisch-Türkischen”, *Denkwürdigkeiten von Asien*, II, Berlin, 1815, s. 339-435; 436-457. Bu yayın *Kitabi-Dedem Qodqud*” *Aşiqi* (Bakı, 2002, s. 35-44 ve 45-55) 'de “es wird beschrieben, wie Bissat den Depe Ghöz getödhet hat” başlığı ile tekrar yayımlanmıştır. Ayrıca bk. Saim Sakaoğlu, *Dede Korkut Kitabı. İncelemeler – Derlemeler – Aktarmalar*, II, Konya, 1998, s. 971-1000; Heinrich Friedrich von Diez, *Oğuz Tepegözü. Dede Korkut Oğuznameleri ve Atalar Sözü Üzerine İlk Çalışmalar*, İstanbul, 2019, s. 177-238.

Heinrich Friedrich von Diez'in yaptığı ilk kopya yıllar sonra Dr. H(ans Peter) Achmed Schmiede, Prof. Dr. Süleyman Eliyarlı ve Doç. Roza arazova karafından yayıma hazırlanmış ve 2002 yılında Bakı'da *Kitabi-Dedem Qorqud Aşiqi* başlığı ile inceleme ve tipkibasım olarak yayımlanmıştır.

1aa. Âsâr-ı İslâmiye ve Milliye Tedkik Encümeni Reisi Ali Emiri Efendi bu kopyenin fotoğraflarını Maarif Nezareti vasıtasıyla Berlin'den getirtmiştir. Kilisli Muallim Rifat Bilge'nin 1916'da yaptığı Arap harfli Dede Korkut yayını Diez'in elyazması kopyasına dayanmaktadır.

Kilisli Muallim Rifat [BİLGE], *Kitâb-ı Dede Korkud 'alâ lisân-ı tâife-i Oguzân*, İstanbul, 1332, [= 1916], 184 s.

1 ab. Orhan Şaik Gökyay'ın 1938 yılında Latin harfli Dede Korkut yayını da Kilisli Muallim Rifat Bilge'nin bu yayımına dayanmaktadır.

2a. Dresden'deki Dede Korkut yazmasının ikinci elyazması kopyesi 1859 yılında Theodor Nöldeke tarafından yapılmıştır. Theodor Nöldeke bu istinsahını yayımlayamamış ve 1892'de Strassburg'a gelen V. V. Bartold'a vermiştir. Bartold da Theodor Nöldeke istinsahına dayanarak beş yayınında bu elyazması kopyayı kullanmıştır.

V. V. Bartold, *Kitabi-Korkud. <Predisloviye> I. Borba boga-tırya s angelom smerti = [Kitabi-Korkud. <Önsöz> I. Ölüm Meleği [= Azrail] ile bahadırın mücadelesi]*”, *Zapiski Vostochnago Otdeleniya İmparatorskago*

⁴ D i e z 'in “Denkwürdigkeiten”inde yukarıda başkalarının da mevcut el yazmasından bahis ettiği tarza göre kopyanın D i e z 'in elinden çıktığından şüphelenilebilir. Maafih durum bu ise, (bunu) yalnızca yazı karakteri göstermez, bilâkis onun tarafından kaleme alınan kataloglar onun el yazmasını açıkça gösterir.

Russkago Arheologičeskago Obşestva, VIII/III-IV (1893-1894), S. Peterburg, 1894, s. 203-218.

V. V. Bartold , “Korkud”, *ZVORAO*, IX, S. Peterburg, 1896, s. 272-273.

V. V. Bartold, “Kitabi-Korkud. II. <Rasskaz o Bogaç-Djane, sine Dersehana> = [Kitabi-Korkud. II. Derse-Han oğlu, Boğaç Han hakkında hikâye]”, *ZVORAO*, XI, S. Peterburg, 1899, s. 175-193.

V. V. Bartold, “Kitabi-Korkud. III. <Rasskaz o razgrablenii doma Salor-Kazana> = [Kitabi-Korkud. III. Salor-Kazan’ın evinin yağmalanması]”, *ZVORAO*, XII/IV, S. Peterburg, 1899, s. 037-059.

V. V. Bartold, “Kitabi-Korkud. IV. <Rasskaz o Bamsı Beyreke, sına Kam-Burı> = [Kitabi-Korkud. IV. Kam-Burı oğlu, Bamsi Beyrek hakkında hikâye]”, *ZVORAO*, XV/II-III, S. Peterburg, 1904, s. 1-38.

NÜSHA kelimesinin yukarıda verilen tarifine ve verilen bilgilere dayanarak Dede Korkut Kitabı’nın Dresden elyazması esas alındığında elyazmasının iki nüshasından birisi von Diez’in, ikincisi de Theodor Nöldeke’nin yaptığı elyazması kopyalardır. Yani Dede Korkut’un bilinen ilk yazmasının Dresden’de aslı elyazması biri Berlin ve biri de Rusya olmak üzere iki de nüsha elyazması vardır.

3. Dresden yazmasını görenler için kütüphane bir kayıt cedveli tutmuştur. Bu kayıt cedvelinin üçüncü sahifesinin ilk bölümünü burada veriyorum.

Görüldüğü gibi Dede Korkut Kitabı’nın elyazmasını ilk gören Türk 19 Nisan 1927 Salı günü merhum hocam Ahmet Caferoğlu olmuştur. Metnin ilk siyah-beyaz fotoğrafını da 3 Temmuz 1928’de Ahmet Caferoğlu sipariş etmiştir. Bunu “Regierungs-sekreter (Hükümet Sekreteri)” unvanlı Paul Koch’un notundan öğreniyoruz. Caferoğlu’ndan iki yıl sonra da 10 Aralık 1930’da Reşid Rahmeti Arat’ın yazmayı gördüğü anlaşılıyor.

Die Benutzung der Handschrift seit 1901		
Datum	Name des Benutzers	Bemerkungen zur Nachweisung über beabsichtigte oder erfolgte Benutzung
19.4.27	A. Djaffaroglu	Weitere Benutzung beabsichtigt
3.7.28		Im Auftrag des Herrn A. Djaffaroglu die ganze Handschrift schwarz weiss abphotographiert (Koch Reg (ierung)Sekt(eter) = (A. Caferoglu'nun siparişi ile elyazma-sının bütünü siyah beyaz olarak fotoğraflandı. ((Paul) Koch. Hükümet Sekreteri).
10/XII-30	Dr. Rachmati	Benutzt zur Vergleichung mit d(em) Konstanti-nopoler Ausgabe. (İstanbul baskısı ile karşılaştırma için kullanım).

Die Benutzung der Handschrift Seit 1901 = (Yazmanın 1901 yılından itibaren kullanımı)

19.4.27 (Salı)	A. Djaffaroglu: Weitere Benutzung beabsichtigt. = (Tekrar kullanım amaçlı).
3.7.28	A. Djaffaroglu: Im Auftrag des Herrn A. Djaffaroglu die ganze Handschrift schwarz weiss abphotographiert (Koch Reg (ierung)Sekt(eter) = (A. Caferoglu'nun siparişi ile elyazma-sının bütünü siyah beyaz olarak fotoğraflandı. ((Paul) Koch. Hükümet Sekreteri).
10.12.30	Dr. Rachmati: Benutzt zur Vergleichung mit d(em) Konstanti-nopoler Ausgabe. (İstanbul baskısı ile karşılaştırma için kullanım).

4. Dresden elyazmasının fotoğrafı devrin tekniğine göre siyah zemin üzerine beyaz yazılıdır. Ahmet Caferoğlu bu fotoğrafları Doktora tezinde kullanması için öğrencisi Muharrem Ergin'e vermiştir. Muharrem Ergin'in 1958 yılındaki Dede Korkut yayımında bu fotoğraflar beyaz zemin üzerinde siyaha çevirilerek yayımlanmıştır.

Not: Hocam Muharrem Ergin emekli olduktan sonra kendi elyazılı metin transkripsiyonu ile Caferoğlu resimlerini kurulacak Türkoloji Müzesi'nde sergilenmesi için bana hediye etmiştir.

5. Dresden yazmasının Azerbaycan'da yazılan kopyesi:

Dede Korkut Kitabı'nın yazılışının 1300. yıl dönümü dolayısı ile 7-9 Nisan 2000'de toplanan "Dede Korkud 1300" sempozyumu dolayısı ile Bakı (Azerbaycan)'da Müzede çok güzel bir Dresden elyazması gördüm. "Bu nedir?" diye sorduğumda bizim hattat-larımızdan birisi Ergin'deki fotokopiyi yeniden yazdı cevabını almıştım. Bu da Diez ile Nöldeke'den sonraki üçüncü istinsah nüshası oluyor.

6. Dresden nüshasına paralel metinler (Varyantlar):

6a. Türk Tarih Kurumu Kütüphanesin (I/261)'de rik'a ile yazılan 22 sahifelik bir Dede Korkut istinsahı vardır. Ancak bu istinsah birebir Dresden yazması kopyası değildir. Yer yer kelime değişiklikleri, kelime takdim tehirleri, Dresden'de olmayan metin parçaları (sözelimi 9/7-10/13 arasındaki metin ve soylama) bulunduğu için başka bir dip nüshaya dayanan bir istinsahdır. Dolayısıyla Dresden yazmasının "nüshası" değil "varyantı" sayılır. (Bk. Mustafa Sinan Kaçalın, *Hikâyet-i Korkut Ata*, *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*, Ankara, 2017, s. 209 -219. M. S. Kaçalın bu 22 sahifeye "Ankara nüshası", A. B. Ercilasun ile S. Özçelik de "Dede Korkut Kitabı'nın 3. nüshası" diyorlar.)

6b. Vatikan yazması da bire bir kopya olmayıp yer yer kelime değişiklikleri, kelime ve cümle takdim tehirleri ihtiva ettiği için başka bir dip nüshaya dayanan bir istinsahdır. Dolayısıyla Dresden yazmasının "nüshası" değil "varyantı" sayılır.

7. Versiyon metinler:

Bu tür yazmalar ne Dresden, ne de Vatikan yazmasına benzemez. Genellikle sözlü bir rivayetin Arap harfleri ile yazılmış metni olarak kabul edilir. Tipik bir örneği Saim Sakaoğlu'nun yayımladığı Türk Dil Kurumu Kütüphanesinde A/87 numarada kayıtlı olan ve "Hikâyât-i Bey Böyrek cild-i sânisidir, beyân olu-nur" başlığını taşıyan Arap harfli yazmadır. (Mikrofilim numarası: 63). Bk. Saim Sakaoğlu, *Dede Korkut Kitabı. İncelemeler – Derlemeler – Aktarmalar, II*, Konya, 1998, s. 899-957.

8. Paralel metinler:

Günbed (Türkmen Saha) yazması. 2018 yılının Aralık ayında Veli Muhammed Hoca adlı bir kitapsever Tahran'daki bir kitapçıda bir yazma satın aldı. Baştan eksik olan bu yazma 20'den fazla soylama ile iki boylama ihtiva ediyordu. Günbed yazmasının ne Dresden ne de Vatikan yazmaları ile ilgisi yoktur. Sadece 48/12-14'te başlayıp 49/7'de sona eren bir soylamanın paraleli Dresden yazmasında 277/1-6'da ve Topkapı Sarayı Oğuznâme-si'nde de geçmektedir.

Sonuç olarak;

a) Yukarıdaki tariflere göre, Dede Korkut Kitabı'nın Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde bulunan I/261 numaradaki Dresden yazmasının sondan eksik **22**

sahifelik yazması Dresden yazmasının “**nüshası**” değil “**varyantı**”dır. Bu yazmaya Dede Korkut Kitabı'nın üçüncü nüshası demek doğru değildir.

b) Yine yukarıdaki tariflere göre Dede Korkut Kitabı'nın Vatikan yazması da Dresden yazmasının “**nüshası**” değil “**var-yantı**” olmaktadır.

c) A. B. Ercilasun ile S. Özçelik'in “**Dede Korkut Kitabı'nın 4. nüshası**” dedikleri Günbed (Türkmen Sahra) yazması ise “**nüsha**” değil, ancak “**paralel metin**” olma özelliği taşımaktadır.

Osman Fikri Sertkaya (Türçya)

Сколько письменных копий у «Китаби-Деде Коркуд»?

Резюме

В середине декабря 2018 года любитель книг по имени Вели Мухаммед Ходжа купил в Тегеране 61-страничную рукопись, содержащую восхваления и сказания Деде Коркуда. Эта новая рукопись была именована различными исследователями 3-ьей, а затем 4-ой копиями Книги Деде Коркуда.

В данной статье, прежде всего, дано толкование таким терминам, как «копия, вариант, версия и параллельный текст», а затем на основе этих толкований классифицированы рукописи, находящиеся в Дрездене, Ватикане, Гюнбеде, и рукописные тексты, связанные с Деде Коркудом.

Ключевые слова: *Деде Коркуд, копия, вариант, версия, параллельный текст.*

Osman Fikri Sertkaya (Turkey)

How many written copies has Dede Korkut Book?

Abstract

In mid-December 2018, a 61-page manuscript containing eulogies and stories was bought by the bibliophil Veli Muhammed Khoja, in Tehran. This new manuscript was designated by several researchers first as the third and later as the 4th version of the Dede Korkut Book.

This article first explains and describes the definitions of manuscript, copies, variant, version, and the parallel text, then classifies the Dresden, Vatican, Gunbad manuscripts and other known manuscripts of Dede Korkut Book according to these descriptions.

Key words: *Dede Qorqud, copies, variant, version, parallel text.*